

Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen Korte mededelingen

Nieuwe wantsen voor Schiermonnikoog (Heteroptera)

Van het Waddeneiland Schiermonnikoog waren tot dusverre 100 soorten wantsen bekend (Aukema & Woudstra, 1989). Mede dankzij de activiteiten van H.T. Edzes en J. Muilwijk kunnen nu de volgende 20 soorten aan de lijst worden toegevoegd. De verspreidingsgegevens zijn, tenzij anders vermeld, ontleend aan het overzicht van Aukema & Woudstra (1989).

Nepidae

Ranatra linearis (Linnaeus): IJsbahn aan de Badweg, 9.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♀ langs de zuidoever. Nieuw voor de Waddeneilanden.

Corixidae

Sigara iactans Jansson: brede bermsloot langs dijk Westerplas, 10.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♂ aan rand van rietkraag. Nieuw voor de Nederlandse Waddeneilanden. Bekend van de Oostfriese Eilanden Norderney en Wangerooge (Bröring et al., 1993). De tot nu toe gepubliceerde Nederlandse waarnemingen van *S. iactans* komen allen uit de provincie Groningen (Aukema, 1989).

Naucoridae

Ilyocoris cimicoides (Linnaeus): IJsbahn aan de Badweg, 10.x.1993, J. Cuppen, 1 ♂, 1 ♀; idem, 9.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♂; poel in paardenwei aan de Prins Bernhardweg, 10.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♂. *Ilyocoris cimicoides* was reeds bekend van alle overige Nederlandse Waddeneilanden en de Oostfriese Eilanden.

Notonectidae

Notonecta lutea Müller: IJsbahn aan de Badweg, 9.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♀ langs de zuidoever; poel in paardenwei aan de Prins Bernhardweg, 10.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♀. Reeds bekend van Terschelling en de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Hebridae

Hebrus ruficeps Thomson: temporair poeltje in duinvallei ter hoogte van paal 6, 9.x.1993, J. Cuppen, 1 micropteer ♂ tussen duinriet (*Calamagrostis epigejos* (L.) Roth) en kruipwilg (*Salix repens* L.). De soort was reeds bekend van Texel, Terschelling en de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Hydrometridae

Hydrometra stagnorum (Linnaeus): IJsbahn aan de Badweg, 10.x.1993, J. Cuppen, 1 brachypteer ♀; idem, 9.ix.1994, J. Cuppen, 1 macropteer ♀; brede bermsloot langs dijk Westerplas, 10.ix.1994, J. Cuppen, 1 brachypteer ♀; plasje de Grilk, 23.v.1995, B. Aukema, in groot aantal (brachypteer en macropteer) tussen riet (*Phragmites australis* (Cav.) Steudel). Reeds bekend van Texel, Vlieland, Terschelling en de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Gerridae

Gerris odontogaster (Zetterstedt): klein poeltje in natte duinvallei (Kapenglop) nabij het Scheepstrapad, 9.ix.1994, J. Cuppen, 1 macropteer ♂ tussen riet. Inmiddels bekend van alle Nederlandse Waddeneilanden behalve Texel en van de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Saldidae

Saldula opacula (Zetterstedt): klein poeltje in natte duinvallei (Kapenglop) nabij het Scheepstrapad, 9.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♂, 1 ♀ tussen riet. Reeds bekend van Texel, Vlieland, Terschelling en de Oostfriese Eilanden.

Saldula pilosella (Thomson): Zeeweg, aan de voet van waddendijk, 10.x.1993, J. Cuppen, 1 ♂ tussen aangespoeld wier. Bekend van alle Nederlandse Waddeneilanden behalve Vlieland en de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Chartoscirta cincta (Herrich-Schaeffer): kwelslootje in de Kobbeduinen ten noorden van het Johannes de Jongpad, 9.x.1993, J. Cuppen, 2 ♀; poeltje langs Minne Onnespad bij de Westerplas, 10.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♀; plasje De Grilk, 23.v.1995, B. Aukema, 3 ♂ tussen het riet. Eveneens vermeld van Texel, Vlieland, Terschelling en de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Microphysidae

Myrmedobia exilis (Fallén): Westerduinen, 11.ix.1994, H.T. Edzes, 1 ♂ gesleept. Tot dusverre van de Waddeneilanden alleen bekend van Terschelling.

Miridae

Lygus maritimus Wagner: Westerplas, 9.ix.1994, H.T. Edzes, 1 ♂ gesleept van moerasplanten; zeereep bij de Westerplas, 10.ix.1994, J. Cuppen, 2 ♀ van zeeraket (*Cakile maritima* Scop.) op primair duintje. Vermeld van alle Nederlandse Waddeneilanden en de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Berytidae

Berytinus signoreti (Fieber): v.1991, J. Muilwijk, 2 ♂. Eveneens vermeld van Texel, Terschelling en de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Lygaeidae

Heterogaster urticae (Fabricius): Prins Bern-

hardweg, 11.ix.1994, H.T. Edzes, 2 ♂ gesleept van afvalhoop. Ook bekend van Texel, Vlieland, Terschelling en van de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Drymus brunneus (Sahlberg): oever van poel in duinvallei (Kapenglop) nabij Scheepstrapad, 8.x.1993, J. Cuppen, 3 ♂, 1 ♀ tussen *Juncus* sp. *Drymus brunneus* was reeds bekend van alle andere Nederlandse Waddeneilanden en van de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Gastrodes abietum Bergroth: strand, paal 9, 25.v.1995, J. Muilwijk, 1 ♂. Tot dusverre niet bekend van de Nederlandse Waddeneilanden en naar alle waarschijnlijkheid betreft het een zwerver. Deze soort leeft uitsluitend in de kegels van sparren en deze zijn op Schiermonnikoog niet of nauwelijks aanwezig. Van de Oost- en Noordfriese Eilanden is ook slechts één exemplaar bekend, dat in de "Spulsaum" op Memmert (Oostfriese Eilanden) werd aangetroffen (Bröring, 1991).

Graptopeltus lynceus (Fabricius): ruderaal terreintje langs de Prins Bernhardweg, 10.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♂ op koningskaars (*Verbascum thapsus* L.). Van de Waddeneilanden uitsluitend bekend van Terschelling.

Megalonotus praetextatus (Herrich-Schaeffer): langs de westelijke toegang tot de Berkenplas, 25.v.1995, B. Aukema, 1 ♂, 1 ♀ onder kleverige reigersbek (*Erodium glutinosum* Dumort). Al vermeld van Texel, Vlieland en Terschelling, maar nog niet van de Oost- en Noordfriese Eilanden.

Coreidae

Arenocoris falleni (Schilling): ruderaal terreintje langs de Prins Bernhardweg, 10.ix.1994, J. Cuppen, 2 ♂ op koningskaars; langs de westelijke toegang tot de Berkenplas, 25.v.1995, B. Aukema, in aantal onder kleverige reigersbek. Ook waargenomen op Texel, Vlieland, Terschelling en de Oostfriese Eilanden (Bröring, 1991: Borkum).

Rhopalidae

Liorhyssus hyalinus (Fabricius): ruderaal ter-

reintje langs de Prins Bernhardweg, 10.ix.1994, J. Cuppen, 1 ♀ op koningskaars; idem, 11.ix.1994, H.T. Edzes, 1 ♀. Nieuw voor de Waddeneilanden. Uit Nederland slechts bekend van één vondst bij Nunspeet in 1923 (Aukema, 1989).

Literatuur

- AUKEMA, B., 1989. Annotated checklist of Hemiptera-Heteroptera of The Netherlands. – *Tijdschr. Ent.* 132: 1-104.
- AUKEMA, B., & J.H. WOUDESTRA, 1989. Wantsen van de Nederlandse Waddeneilanden (Hemiptera: Heteroptera). – *Ent. Ber., Amst.* 49: 121-132.
- BRÖRING, U., 1991. Die Heteropteren der Ostfriesischen Inseln - Ein Beitrag zur Inselbiogeographie. – *Drosopra*, Beiheft 1: 1-96.
- BRÖRING, U., R. DAHMEN, V. HAESELER, R. VON LEMM, R. NIEDRINGHAUS & W. SCHULZE, 1993. Dokumentation der daten zur Flora und Fauna terrestrischer Systeme im Niedersächsischen Wattenmeer. – *Ber. Ökosystemforsch. Wattenmeer* 2 (2): 1-207.

Berend Aukema, Plantenziektenkundige Dienst, Sectie Entomologie, Postbus 9102, 6700 HC Wageningen.

Jan Cuppen, vakgroep Waterkwaliteitsbeheer en Aquatische Oecologie, Landbouwniversiteit, Ritzema Bosweg 32a, 6703 AZ Wageningen.

Thaumetopoea processionea in The Netherlands: expectations for 1996 (Lepidoptera: Thaumetopoeidae)

In 1995, large numbers of caterpillars of *Thaumetopoea processionea* (Linnaeus) (Lepidoptera: Thaumetopoeidae) were observed on many places in the province of Noord-Brabant and locally in the province of Limburg (fig. 1; W. Geraedts, personal communication, 1996). Since its rediscovery in The Netherlands in 1987 (Stigter & Romeijn, 1991) this species has become a serious problem at many localities.

Urticating hairs of *T. processionea* larvae can cause a cutaneous reaction in man and animals (Ter Haar, 1924). These hairs are present on the 8th "mirror" from the 3rd instar onwards and on all abdominal "mirrors" in the last larval stage. Furthermore, dense populations may also cause damage to oak trees. In

1995 many oak trees in the province of Noord-Brabant were already defoliated completely at the beginning of July. Oak processionary caterpillars were found for the first time in Dutch oak tree nurseries in the province of Noord-Brabant (Stigter & Sonnemans, 1995). The occurrence on nursery stock may contribute to the dispersal of this pest within The Netherlands and abroad.

Since the first record of *Thaumetopoea processionea* in Belgium in 1971 (Rutten, 1994) the species has rapidly dispersed northwards. Large numbers were found in the province of Antwerpen during the last four years (Roskams, 1995), causing similar problems as in The Netherlands.

Counts of egg batches on infested trees at twelve different localities in the province of Noord-Brabant in 1996 gave an indication of the number of caterpillars to be expected. We found an average number of five egg batches on one meter of shoot. Similar counts in 1993 only revealed two egg batches per meter shoot.

Additionally on 15 February 1996 we collected five egg batches at four localities (Eer-

Fig. 1. Distribution of *Thaumetopoea processionea* caterpillars in The Netherlands in 1995 (map prepared with ORDE).